

opmerking, dat de Grondwet, als alle wet, formeel bindend gezag dankt aan de sanctie der Kroon, geldt als onloochenbare hulde aan het positivisme van het recht.

Inderdaad, is er niet reden om over gebrek aan wijsgeerig denken te klagen? Doch misschien juist uit vrees voor theologie.

Aan studie van de beginselen wordt weinig gedaan. Wellicht is ook daaraan toe te schrijven, dat, terwijl het buitenland in de laatstverloopen halve eeuw tal van *Encyclopaediën* der rechts-wetenschap verschijnen zag, in Nederland de *Encyclopaedia iuris-prudentiae* van DEN TEX, in 1839 verschenen, de eerste en de laatste was.

Op parlementair terrein achten velen afdoening van zaken hoogste beleid; bespreking van staatkundige beginselen tijd vermorsen.

Over den duur van algemeene beraadslagingen bij de behandeling van een wetsontwerp wordt spoedig eene verzuchting geslaakt. Doch met een college van honderd leden wekenlang peuteren aan wetsartikelen en amendementen, dat het levensbloed van het lichaam aftapt, en voor deugdelijke redactie weinig waarborg geeft, heet zeer nuttige bezigheid.

Gedurende zijn gansche leven streed GROEN VAN PRINSTERER voor politiek debat bij de behandeling van het ontwerp-adres van antwoord op de Troonrede. Een gezond constitutioneel leven verbood deze werkzaamheid als „formaliteit” te beschouwen ³⁾. Dit was *thorbeckiaansche* richting. En den voorslag om het debat naar de begroting te verschuiven achtte hij zeer geschikt om daaraan geheel te ontkomen ⁴⁾. Toch werd deze wijze van handelen nog niet lang geleden opnieuw als staatkundige wijsheid aanbevolen, en vermoedelijk niet uit onbekendheid met het parlementair verleden, maar om de antithese met GROEN op het scherpst te doen uitkomen, voorgesteld het adres van antwoord in den regel juist op te vatten bloot als „formaliteit” ⁵⁾.

In 1894 moest Nederland het schouwspel beleven, strijdig met de eerste beginselen van constitutioneel staatsrecht, dat als, na het aannemen van een ingrijpend geacht amendement op een slecht toegelicht, luchtig opgezet, technisch onhoudbaar, krachtens het leerstuk der volkssouvereiniteit aangeprezen, ongrond-